

Respons

Somalia: Omsorg for barn og eldre

Problemstilling/spørsmål:

- Eldreomsorg i Somalia, herunder offentlige tilbud (eldre-/omsorgs-/pleiehjem eller liknende tilbud) samt klanens/familiens betydning for bistand.
- Barneomsorg i Somalia, herunder offentlige tilbud (barnehjem, barnevern, fosterbarnsforhold og da spesielt tilbud til barn over 15 år samt klanens/familiens betydning for bistand.
- Helsetilbud til eldre og barn.

Eldreomsorg i Somalia

Det finnes ingen offentlig eldreomsorg i Somalia.¹ Familien og klanen har og tar ansvaret for sine eldre (se bl.a Landinfo 2009). Offentlig eldreomsorg har for øvrig aldri eksistert i Somalia (i likhet med andre afrikanske land hvor omsorg for familien er familiens ansvar). Det ville være utenkelig for en somalier å sende sine gamle til for eksempel et aldershjem i Norge.

Eldre, og særlig eldre menn, har tradisjonelt hatt en sentral rolle i det somaliske samfunnet som rådgivere og meglere både i og utenfor familiesfæren. Somaliere lærer fra barnsben av å respektere sine eldre og selv om familiemønstre til en viss grad er i endring også blant somaliere i eksil, blir familiens eldre tatt hånd om av sine voksne barn. Dette er normen i Somalia, og til gjengjeld har familien alltid noen som kan ta seg av barna hvis foreldrene er borte fra hjemmet.

¹ 22. mai 2009 åpnet riktignok den første offentlige velferdsetaten i Garowe i Puntland. Puntland Agency for Social Welfare, PASWE, skal bistå funksjonshemmede (deriblant psykisk syke), foreldreløse og andre sårbare grupper. Finansieringen av de ulike tiltakene, blant annet byggingen av et mentalsykehus, skjer via private givere og via budsjettmidler. Myndighetenes totale bidrag til støtte for de organisasjonene som blant annet driver mentalsykehus og tilbud for blinde er på 32 000 USD i 2009. Garowe Online (2009, 22. mai). Somalia: Puntland leader launches welfare agency. Special report. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Puntland_leaderlaunches_welfare_agency.shtml [lastet ned 26. mai 2009].

Barnehjem og barnevern

Det eksisterer ikke barneverntilbud hverken i Sør- eller Nord-Somalia.

UNICEF (2009) estimerer at det er 590 000 foreldreløse barn i Somalia. Hvor mange av disse som hverken har mor eller far er imidlertid ikke tallfestet. Bare en brøkdel av disse barna har et tilbud via barnehjem og majoriteten tas hånd om av familiemedlemmer og andre. Ifølge helsemyndighetene i Puntland er det tre barnehjem i området som til sammen huser 760 barn (Garowe Online 2009).

Det tradisjonelle somaliske synet på barn er en under 15 år (dette er i tråd med islam). Når man når denne alderen blir man ansett som *Qaan-Gaar*, det vil si ansvarlig og klar for voksenlivet. Barnehjem har derfor bare ansvaret for barn under 15 år. Jenter risikerer imidlertid å måtte forlate barnehjem tidligere, avhengig av når de når puberteten. I somalisk (og muslimsk tradisjon) er jentene klare til å gifte seg når de kommer i puberteten, og jentene i barnehjem står dermed overfor tre valg: de kan gifte seg, de kan risikere å bli tvunget ut til et liv på gaten eller de kan, om de er heldige, finne husly hos en familie (Wamahiu 2000). Det er ingen organiserte omsorgstilbud for barn/ungdom over 15 år i Somalia.

Barnehjem har tradisjonelt ikke vært vanlig i Somalia, fordi foreldreløse vanligvis ble tatt hånd om av familie eller naboer. I somalisk (og muslimsk) sammenheng anses et barn å være foreldreløst når a) barnet er uten biologisk far eller b) barnet ikke har noen levende biologiske foreldre (Unicef Somalia 2000). Den somaliske familien er et stort nettverk langt utover en norsk/vestlig kjernefamilie.

Før 1991 eksisterte riktignok en del barnehjem, både private (ofte i regi av misjonærer) og offentlige. De private institusjonene ga ikke minst et godt skoletilbud til barn fra relativt velstående familier. Etter borgerkrigen er det etablert ytterligere barnehjem fordi flere barn er overlatt til seg selv av ulike grunner (Wamahiu 2000). SOS-barneby ble for øvrig etablert i Mogadishu i 1983 og driver fortsatt sin virksomhet.

Spesialisthelsetilbud for barn og eldre

Det finnes flere helseklinikker for mødre og barn, og det er en barneavdeling ved Edna Adan Maternity Hospital i Hargeisa, Somaliland, som er et relativt nytt og velfungerende sykehus. Sykehuset hospiteres jevnlig av frivillig helsepersonell fra utlandet (den faste legestaben består av tre heltidsansatte og to deltidsansatte), men Landinfo har ikke detaljert kunnskap om behandlingstilbudet for barn ved sykehusets barneavdeling.² Puntland Hospital i Bosasso i Puntland har ifølge sykehusets hjemmeside også en barneavdeling.³

Se forøvrig Verdens helseorganisasjon (WHO) sin oversikt over sykehus i Somalia (WHO 2007). Det er ikke kjent om noen av disse sykehusene har spesialister i pediatri.

Spesialisttilbud innen geriatri er etter alt å dømme ikke-eksisterende i Somalia, hvor forventet levealder ved fødsel er 49,6 år, og hvor en estimert andel av befolkningen over 65 år er 2,5 % (CIA 2009).⁴

² Se <http://www.ednahospital.org/hospital.php>

³ Se <http://www.puntlandhospital.com/services.php>

⁴ Til sammenligning er noe i overkant av 15 % befolkningen i Norge over 65 år og forventet levealder i Norge er ca. 80 år.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

- Edna Adan Maternity Hospital (u.å.). *Welcome to the Edna Hospital, Hargeisa, Somaliland*. Hargeisa: Edna Adan Maternity Hospital. Tilgjengelig fra <http://www.ednahospital.org/hospital.php> [lastet ned 26. mai 2009]
- CIA (2009, 14. mai). *The World factbook Somalia*. Washington, DC: Central Intelligence Agency. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html> [lastet ned 26. mai 2009]
- Garowe Online (2009, 24. mai). Somalia: Child health campaign, new mental hospital in Puntland. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Child_health_campaign_new_mental_hospita_in_Puntland.shtml [lastet ned 26. mai 2009]
- IRIN News (2001, 15. juni). Looking after the unwanted. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/AllDocsByUNID/6d5b53071b4325cd85256a6c006b50cb> [lastet ned 21. mai 2009]
- IRIN News (2004, 5 February). Orphanage closures render thousands of children homeless. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/AllDocsByUNID/299a8e1eba8a09b2c1256e31005b647e> [lastet ned 26. mai 2009]
- Landinfo (2009, 2. juni). *Beskyttelse og konfliktløsningsmekanismer*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/908/1/908_1.pdf [lastet ned 4. juni 2009]
- SOS Children's Villages (u.å.). *SOS Children's Villages' activities in the country*. Washington, DC: SOS Children's Villages. Tilgjengelig fra <http://www.sos-usa.org/About-SOS/Where-we-help/Africa/Somalia/Pages/default.aspx> [lastet ned 27. mai 2009]
- UNICEF (2009, desember). *The state of the world's children 2009*. New York: UNICEF. Tilgjengelig fra <http://www.unicef.org/sowc09/docs/SOWC09-FullReport-EN.pdf> [lastet ned 22. mai 2009]
- Wamahiu, S.P. (2000). *Childhood denied: assessment of children in need of special protection measures in Somalia: a qualitative study*. Nairobi: UNICEF.
- WHO (2007.). *Hospitals in Somalia*. Nairobi: WHO. Tilgjengelig via http://www.ecoi.net/file_upload/1222_1197629397_hospitals-somalia.pdf [lastet ned 28. mai 2009]

- World Trade Press (2008). *Somalia. Lifecycles*. Petaluma: World Trade Press.
[Elektronisk betalingstjeneste, informasjon hentet 20. mai 2009]
Tilgjengelig fra www.BestCountryReports.com [lastet ned 20.mai 2009]

Muntlige kilder

- Internasjonale organisasjoner. Intervjuer i Nairobi i juni 2008.

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.